

w rękach prywatnych. Obecnie wnuk owego powojennego właściciela zgłosił się z nim do Biblioteki Narodowej.

Dramatyczne koleje losu pozostawiły niestety na rękopisie swoje ślady. Dolny róg wszystkich kart jest jak gdyby wygryziony, na szczęście prawie bez ubytków tekstu. Ponadto część kart w górnej partii uległa pewnemu zniszczeniu przez zbutwienie. Wszystko jednak wskazuje na to, że wymienione uszkodzenia nastąpiły już dawno, prawdopodobnie w XIX w.

Kodeks Nowego Testamentu w Bibliotece Narodowej jest obecnie najstarszym zachowanym w całości rękopisem w zbiorach polskich. Jest on znany w literaturze naukowej: jego opis i historię (z adnotacją: obecne miejsce przechowania nieznane) zamieszcza wydawnictwo *Codices Latini antiquiores*. Ed. by E. A. Love. Part. 8: *Germany*. Oxford 1959, pod hasłem „Braunsberg”.

Warszawa

KRYSTYNA MUSZYŃSKA

O. Anzelm Szeinke OFM

POLACY W KUSTODII ZIEMI ŚWIĘTEJ

Kustodia, czyli Prowincja Zakonu Braci Mniejszych — Franciszkanów (OFM) pełni od 1335 r. z mandatu Stolicy Apostolskiej opiekę nad miejscami związanymi z ziemskim życiem Chrystusa. Posiada wybitnie międzynarodowy charakter, bo jej celem jest przyjmowanie pielgrzymów różnych narodowości. Do niedawna w swej pracy opierała się głównie na franciszkanach narodowości włoskiej, hiszpańskiej oraz francuskiej i amerykańskiej. Obecnie w związku z kryzysem powołań w Europie Zachodniej zwróciła większą uwagę na Polaków. O. Ignacy Mancini, Kustosz Ziemi Świętej podczas swego pobytu w Polsce w 1984 r. — była to pierwsza w historii wizyta Kustosza ZS na naszych ziemiach — wielokrotnie wypowiedział opinię, iż przyszedł czas na polskie prowincje franciszkanów, które mając liczne powołania, powinny dać poważniejszy wkład personalny do służby w Kustodii Ziemi świętej, która jest nazywana perłą misji franciszkańskich. Polscy współbracia rzeczywiście z taką pomocą w ostatnich latach pospieszyli.

Na ostatniej kapitule Kustodii w czerwcu 1986 r. wybrano dyskretem czyli członkiem siedmioosobowej rady, która wraz z kustoszem zarządza Kustodią, o. Augustyna Szymańskiego z Prowincji Matki Bożej Anielskiej. Wybór ten jest wyrazem uznania dla pracy Pola-

ków oraz prośbą na przyszłość o jeszcze większe zaangażowanie z ich strony. Fakt ten zasługuje na uwagę i z tego również względu, że w dotychczasowej historii Kustodii o. Augustyn jest dopiero trzecim Polakiem na tym stanowisku. Pierwszym, o ile nam wiadomo, był w l. 1788—91 o. Józef Drohojewski z małopolskiej prowincji reformatów. Z pracy swej w Ojczyźnie Zbawiciela pozostawił pamiętnik, który w XIX wieku aż czterokrotnie wydawano drukiem. Dokładnie sto lat później, czyli w 1888 r. dyskretem Ziemi św. wybrano o. Norberta Golichowskiego z galicyjskiej prowincji bernardynów. Także jego pobyt zaznaczył się trwałym śladem w polskim piśmiennictwie poświęconym Ziemi św. Oprócz obszernego *Przewodnika po Palestynie* opublikował kilkanaście artykułów, a w rękopisie pozostawił dwutomowy pamiętnik, w którym obok własnych spostrzeżeń zawarł sporo cennych wypisów odnoszących się do spraw polskich z archiwum Kustodii i poszczególnych klasztorów. Również o. Augustyn Szymański niemal od początku swego pobytu w Ziemi św. popularyzuje jej sprawy na łamach „Tygodnika Powszechnego”, „Rycerza Niepokalanej” (edycja rzymska) i „Posłańca Matki Bożej Saletyńskiej” (USA). Konkludując można zatem powiedzieć, iż trzech naszych dotychczasowych przedstawicieli w zarządzie Kustodii Ziemi św. jakkolwiek oddalonych od siebie okresem stu lat, łączy wspólna troska o przybliżenie Polakom spraw i problemów Ziemskiej Ojczyzny Chrystusa.

O. Augustyn pełni jednocześnie obowiązki przełożonego klasztoru w Emaus, gdzie po prawie dwudziestoletniej przerwie ponownie otwarto w bieżącym roku Niższe Seminarium Duchowne. O. Ekspedyt Lisiecki, jedyny obecnie Polak, który całą swą formację odbył w Kustodii Ziemi św., został proboszczem w Ramle, niedaleko Tel Avivu, gdyż praca duszpasterska wśród miejscowej ludności wymaga znajomości języka arabskiego, który on zna dobrze. O. Klaudiusz Plotek z Prowincji św. Jadwigi został przełożonym sanktuarium Nawiedzenia Matki Bożej w Ain Karem, a br. Tadeusz Armatys z tejże Prowincji zastępcą przełożonego przy Wieczerniku w Jerozolimie. Poza tym dwóch braci pełni funkcje zakrystianów: Eugeniusz Kordas z Prow. M. B. Anielskiej w Bazylice Bożego Grobu w Jerozolimie, a Franciszek Sulkowski z Prow. Wniebowzięcia N.M.P. w Bazylice Zwiastowania N.M.P. w Nazarecie.

W Międzynarodowym Seminarium Franciszkańskim w Jerozolimie studiowało w roku akademickim 1985/86 sześciu kleryków franciszkańskich z Polski. Dwu z nich: Jerzy Kraj i Edmund Urbański, obydwoj z Prow. M. B. Anielskiej, 29 czerwca 1986 otrzymało święcenia kapłańskie z rąk Łacińskiego Patriarchy Jerozolimy Giacomo Beltrittiego. O. Edmund z nowym rokiem ak. podjął studia w Instytucie Biblijnym Franciszkańskim w Jerozolimie, a o. Jerzy w zakresie teologii moralnej w Rzymie. Obecnie w tymże Seminarium przygotowuje się do kapłaństwa także sześciu Polaków (dwóch z Prow. M. B. Anielskiej i czterech z Prow. św. Jadwigi). Z inicjatywy o. Augustyna

oraz pod jego opieką alumni wydają „Perłę Misji”, kwartalnik poświęcony szeroko pojętym sprawom Ziemi św. Oprócz aktualności wydobywa on na światło dzienne na ogół nieznanne polskie ślady w Ojczyźnie Chrystusa. Pismo dociera do prawie wszystkich domów braci mniejszych w Polsce.

Zakliczyn n. Dunajcem

O. ANZELM SZTEINKE OFM

Ks. Jerzy Chmiel

PRAWO W NOWYM TESTAMENCIE. SYMPOZJUM BIBLIJNE W BRIXEN 1985

W dwujęzycznej miejscowości Bressanone/Brixen, położonej we włoskich Dolomitach (według nomenklatury włoskiej) a w południowym Tyrolu (według nomenklatury niemieckiej) miało miejsce w marcu 1985 r. odbywające się co dwa lata sympozjum nowotestamentalne egzegetów języka niemieckiego (Tagung der deutschsprachigen katholischen Neutestamentler). Tematem obrad było „Prawo w Nowym Testamencie”. Warto choćby w pobieżnym skrócie przekazać ważniejsze myśli z referatów tam wygłoszonych i z dyskusji po nich toczonych.

K.-H. Müller (Würzburg) mówił nt. „Prawo i jego wypełnienie we wczesnojudaistycznym przekazie”. W pierwszej części referatu M. zestawił pojęcie prawa i Tory. Wykorzystał przy tym mało znane aramejskie papyirusy z Elefantyny (3 dokumenty umowy małżeńskiej), jak również kumrański Zwój Świątynny. Tora i prawo nie były to pojęcia tożsame. Miszna nie była dedukcją z Tory. Autor przeprowadził analizę halaki judaistycznej, posługując się oficie literaturą apokryficzną i filońską. Druga część referatu dotyczyła wypełnienia prawa.

Z dyskusji warto odnotować głos H. Schürmanna, iż nie należy uważać nauczania Jezusa za formę halaki judaistycznej. W Jezusowym wykładzie Tory odczuwa się autorytet.

G. Dautzenberg (Giessen) miał referat nt. „Wypełnienie prawa i jego krytyka w tradycji Jezusa”. Paweł nie widział konfliktu Jezusa z Torą (por. Ga 4, 4; Rz 15, 8); zwłaszcza godne uwagi jest stwierdzenie *diakonos peritomēs* — „sługa obżezania” (lepiej niż „obżezanych”, jak w BT). D. proponuje nowe rozumienie *peritomē*: Jezus jest związany z tradycją synajską Przymierza i Tory (por. perf. *gegenēsthai* dla skutku trwającego!). W drugiej części referatu D. zajął się krytyką prawa u Mk stwierdzając, że opozycja przeciw prawu u Mk jest inna niż wolność od prawa u Pawła. Część trzecia wystąpienia D. obejmowała rozumienie prawa w logiach (Logienquelle).

Koreferat wygłosił P. Fiedler (Fryburg).

W dyskusji F. Mussner zapytywał, czy teologia Pawła jest antyjudaistyczna? Należy pamiętać, że normalny żyd żył nie tylko z prawa; jest jeszcze wpływ mądrości (P.-G. Müller). W Antiochii, w ośrodku hellenistycznym, żydzi żyli ściśle według Tory. H. Schürmann zwrócił uwagę, że w przepisach pokarmowych mamy do czynienia nie tylko z przepisami faryzejskimi, lecz także ze zwyczajami ogólnozydowskimi. Ważna to rzecz w dojsciu do Jezusa historycznego.